

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av skolornas arbete för
att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan
Yrkesplugget Bromma, Stockholms kommun

Innehåll

Inledning	sid. 1
Bakgrundsuppgifter om Yrkesplugget	sid. 1
Bakgrund och syfte	sid. 2
Frågeställningar	sid. 3
Resultat	sid. 3
Metod och material	sid. 6

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolornas arbete för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan på yrkesprogram under hösten 2014 och våren 2015. Granskningen vid den fristående gymnasieskolan Yrkesplugget i Bromma, Stockholms kommun, ingår i detta projekt. Granskningen görs med utgångspunkt från ett antal elever vid den utvalda skolan, (se metodavsnitt). Resultatet utgår således främst ifrån de elever på skolan vars skolsituation specifikt har granskats.

Yrkesplugget i Bromma besöktes den 21–23 januari 2015. Ansvariga utredare har varit IngBeth Larsson och Joakim Hagelbäck. I denna rapport redovisar utredarna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av skolornas arbete för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan genomförs i ytterligare 30 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande rapport. För de skolor som ingått i granskningen ger den slutliga rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Yrkesplugget i Bromma

Yrkesplugget i Bromma är en fristående gymnasieskola i Stockholms kommun med enbart yrkesprogram. Vid skolan finns också vuxenutbildning. Huvudman för skolan är Yrkesplugget AB.

Yrkesplugget bedriver gymnasieutbildning på fordonsprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet, samt tre introduktionsprogram. Fordonsprogrammet innefattar inriktningarna transportteknik, personbilsteknik och MC-teknik. Bygg- och anläggningsprogrammet innefattar inriktningar mot husbyggnad samt mark- och anläggning. Skolan har för närvarande ca 225 elever i gymnasieskolan. Drygt 90 procent av eleverna är pojkar/män. I varje årskurs finns fyra klasser, varav tre på fordonsprogrammet och

en på byggprogrammet. Det finns en utbildningsledare för varje arbetslag i respektive programinriktning. Skolan leds av en tillförordnad rektor, som också arbetar som idrottslärare på 50 procent av sin tjänst. Det finns vidare en pedagogisk ledare/biträdande rektor, som också är elevansvarig på skolan. Yrkesplugget har också en skolvårdinna/koordinator. Skolans elevhälsoteam utgörs av en specialpedagog, skolsköterska, elevansvarig biträdande rektor, studie- och yrkesvägledare, samt rektor. Dessutom finns avtal med ett externt resursteam som innefattar såväl kurator som psykolog.

Nationell statistik visar att 71,4 procent av eleverna på fordonsprogrammet fullföljt utbildningen inom 4 år, 2014.¹ Jämförande siffror för riket är 76,4 procent. Skolans egen dokumentation från läsåret 2013/14 visar att fordonsprogrammets inriktningar mot personbils- samt MC-teknik har lägre andel med gymnasieexamen, 75 procent, än inriktningen mot transportteknik där 92,4 procent tagit gymnasieexamen. Framförallt är det i en del gymnasiegemensamma ämnen som en andel elever inte klarat kunskapskraven. Andelen studieavbrott var, enligt skolans dokumentation, under förra läsåret 15 procent, varav majoriteten i årskurs ett.

Bakgrund och syfte

Elever som helt lämnar utbildningssystemet riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden och att få såväl ekonomiska som psykosociala problem framöver. Även elever som genomgår gymnasieskolan men inte får slutbetyg, riskerar utanförskap från arbetsmarknad och vidare studier, särskilt i de fall då eleverna saknar betyg i ett stort antal kurser.

Trots att i stort sett samtliga ungdomar börjar gymnasieskolan är det endast 74 procent av landets 20-åringar som har ett slutbetyg från gymnasiet². För de nationella programmen är det yrkesprogrammen som har lägst andel elever som når ett slutbetyg inom tre år. Totalt sett är det knappt en procent av eleverna som startade på ett nationellt program i gymnasiet hösten 2011 som sedan inte finns registrerade i gymnasieskolan år två eller tre. Det vanligaste skälet till att eleverna inte fullföljer sin skolgång är alltså inte att de helt avbryter sina studier – utan istället att de fortsätter vara formellt registrerade i skolan men utan att nå slutbetyg. Detta pekar på att det finns en grupp gymnasieelever med behov av olika anpassningar och stödåtgärder, som skolan bör uppmärksamma och rikta förebyggande insatser till.

En del i arbetet med att motverka studieavbrott handlar om att främja närvaro och deltagande i utbildningen, exempelvis genom en god generell undervisning och en trygg skolmiljö. En annan del i arbetet riktar sig mer specifikt till de elever som av olika skäl påbörjat en process mot studieavbrott, där det är centralt att skolan identifierar dessa elever samt utreder och sätter in åtgärder som utgår från varje elevs behov. Ett tydligt

¹ För byggprogrammet finns ingen statistik då elevantalet per årskurs är litet

² Avser elever i den "gamla" gymnasieskolan då den första årskursen elever i den "nya" gymnasieskolan tar examen våren 2014.

uttryck för att en elev är i en negativ spiral som kan leda till studieavbrott är när eleven **riskerar att inte nå målen i ett eller flera ämnen och/eller har hög frånvaro i skolan.**

Det kan finnas flera orsaker till detta, bl.a. problem i den pedagogiska miljön eller i den sociala miljön. Detta kan också samverka med sådana faktorer som inte har sitt ursprung i skolmiljön t.ex. problem i hemmiljön men där skolan ändå ska stödja eleven till att fullfölja utbildningen.

Kvalitetsgranskningens syfte är därför att granska om elever som riskerar att inte nå kunskapskraven, får det pedagogiska stöd de behöver för att förebygga att de avbryter sina studier och istället når en yrkesexamen.

Frågeställningar

Förebygger gymnasieskolan studieavbrott genom att möta elevernas behov av pedagogiskt stöd så att eleverna ges möjlighet att nå kunskapskraven och nå en yrkesexamen?

1. Utgör elevens behov grunden för utformande av stödåtgärder för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?
2. Motiveras eleven till att delta i och genomföra de åtgärder som formulerats för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?
3. Samverkar berörda aktörer inom skolan kring eleven så att stödet genomförs så effektivt som möjligt?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda frågeställningar har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i hur skolan arbetar med att förebygga studieavbrott för eleverna i urvalet och identifierat prioriterade utvecklingsområden.

Utvecklingsområde

Utgör elevens behov grunden för utformande av stödåtgärder för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?

Här granskas att de stödåtgärder som formulerats är anpassade för den enskilde eleven och om eleven är involverad i arbete med att ta fram åtgärder. Det kan avse stödbehov i olika ämnen. Det kan också avse olika dimensioner av stöd, exempelvis anpassning av arbetsformer, stöd för att organisera sitt arbete eller stöd för att hantera sociala aspekter av utbildningen. Granskningen innefattar också om och hur åtgärder och effekter av dem följs upp.

Granskningen visar att skolan arbetar medvetet med att utforma de extra anpassningar och det särskilda stöd eleverna i urvalet behöver, men att det finns utvecklingspotential på skolan när det gäller att följa upp, dokumentera och analysera insatserna.

Eleverna i urvalet har stor tilltro till sina lärare, mentorer och annan personal på skolan. De uttrycker att de känner sig väl bemötta från början och flera kan beskriva frågor de fått i de "hej och välkommen-" samtal, som mentorer genomför tillsammans med elev och vårdnadshavare i början av höstterminen i årskurs 1. Frågorna har bland annat handlat om vad eleven själv uppfattar sig som svagast respektive starkast i när det gäller skolämnen och förmågor. Välkomstsamtalen syftar enligt rektor och mentorer till att bygga relation och få information om elevens tidigare skolgång, förväntningar, förutsättningar och behov. Första veckan på terminen innefattar också ett antal gruppaktiviteter för att lära känna varandra och skolan. Lärarna och rektor beskriver att såväl elev som vårdnadshavare ibland undviker att ta upp tidigare skolproblematik i syfte att ge eleven "en nystart" i gymnasieskolan. Detta gör att det kan ta längre tid in på terminen innan lärarna faktiskt förstår att eleven har svårigheter av något slag och kan ge rätt anpassning eller särskilt stöd. Eleverna får också göra diagnostiska prov i till exempel matematik och engelska i början av årskurs 1, som ger lärarna indikationer på elevens kunskaper och förmågor.

Eleverna i urvalet beskriver hur de fått hjälp av sina lärare och mentorer med sådant de har tyckt varit svårt i undervisningen och att de alltid kan prata med lärarna, eller med någon i elevhälsan när de behöver. Lärarna ger uttryck för att de gör dagliga anpassningar av sin undervisning, både för de enskilda eleverna i urvalet och för hela klassen i syfte att göra undervisningen tillgänglig för alla enligt devisen: "Det som är avgörande för vissa elever är troligtvis bra för alla". Ett exempel är att texter finns upplästa, alternativt att läraren läser upp dem för eleverna. Likaså gör en del lärare powerpointbilder med sammanfattningar av centrala delar av lärobokens innehåll för att elever med lässvårigheter ska kunna ta till sig texten. På skolan arbetar elever och lärare också mycket med datorer och så kallade surfplattor, där bland annat frågor i yrkesämnet ska besvaras digitalt. För elever med koncentrationssvårigheter beskriver lärarna att de delar upp lektionen i mindre pass, ger eleven möjlighet att ta en paus och gå ut, samt ger extra vägledning. Detta är samstämmigt med vad eleverna berättat i intervjuerna. Eleverna ger i intervjuerna också tydligt uttryck för att det betytt mycket för deras motivation och känsla av bekräftelse, att deras lärare förstått deras svårigheter under lektionerna och anpassat undervisningen utifrån det. Mentorer beskriver också hur de till exempel arbetar med ständig repetition av vissa moment inom yrkesämnena för elever som har svårt att läsa hemma, tills de förstått innehållet. Den "case-metodik"³ som skolan tillämpar beskriver rektor som att eleverna lättare kan hitta sin egen motivation att ta in teoretiska kunskaper när gymnasiegemensamma ämnen integreras med yrkesämnena.

³ Case-metodiken utgår från verklighetsanknutna problem som ska lösas och är en interaktiv undervisningsmetod. På Yrkeplugget innebär metodiken i korthet att lärarlagen träffas en gång varje vecka för att utarbeta nya och gå igenom redan genomförda fall, som i undervisningen alltid utgår från yrkesämnena, och sedan involverar gymnasiegemensamma ämnen.

Både elever och lärare kan ge exempel på hur skolan genom att låta eleven fokusera på enbart yrkesämnena, förmått eleven att minska frånvaron och delta i undervisningen i högre grad, och på så sätt klarat sina kurser. Skolan har en flexibilitet i upplägget av det arbetsplatsförlagda lärandet och kan vid behov tidigarelägga en kortare "praktik", för att eleven ska få "känna på" yrkeslivet och få bättre förståelse för vilka kunskaper de behöver för att kunna arbeta efter gymnasiet. På så sätt blir det arbetsplatsförlagda lärandet också motivationsskapande. Såväl lärare som elever i urvalet beskriver att det arbetsplatsförlagda lärandet ger en positiv bekräftelse till eleven att hen gör "ett bra jobb", och de flesta elever framställs ha hög närvaro på denna del av utbildningen. Elever och lärare berättar också om återkommande möten och kontakter med föräldrar i syfte att samverka kring elevens behov av eventuella stödinsatser. Elevhälsan, inklusive rektor, har möten varannan vecka där de går igenom behov och åtgärder för eleverna, lärarna träffas i sina arbetslag varje vecka och respektive mentor har möten med sina elever, samt uppföljning med föräldrar.

Granskningen visar att mentorer, såväl som rektor och elevhälsans personal har god kännedom om elevernas styrkor och svårigheter. Samstämmigt beskrivs hur skolan arbetar med att kartlägga och utreda behov av särskilt stöd. Arbetssättet kan tolkas som funktionellt och till delar informellt, och elevhälsans kompetenser involveras i ett tidigt skede. Åtgärdsprogram upprättas tillsammans med eleven och i förekommande fall även vårdnadshavare.⁴ Specialpedagogen handleder dels lärare ifråga om elever som har behov av anpassningar eller särskilt stöd, dels arbetar hon med att stödja elever som kommer till det så kallade "resursrummet", som de elever som ligger efter erbjuds gå till några timmar per vecka. Några elever har resurstiden som obligatorisk tid i sitt schema. Ofta utarbetar eleven tillsammans med mentorn, också en handlingsplan med konkreta arbetsuppgifter vecka för vecka för att hjälpa eleven att strukturera sin skolvardag.

Det framgår av skolans dokumentation av upprättade åtgärdsprogram att elevens svårigheter och behov beskrivs både i direkt undervisningssituation och avseende psykosociala faktorer. Även elevens styrkor framgår i dokumentet. Mål och delmål som eleven behöver uppnå beskrivs främst övergripande som "bli anställningsbar" och "få en utbildning". Åtgärder som beskrivs i åtgärdsprogrammen fokuserar främst på vad eleven själv ska göra, snarare än vad skolan ska göra för att eleven ska få möjlighet att nå målen. Elevhälsans personal beskriver det som att åtgärdsprogrammen främst fungerar som motivationsskapande för eleven och därför är de åtgärder som beskrivs sådant som eleven behöver arbeta med. Vad skolan ska göra diskuteras i kollegiet och på elevhälsamöten, men dokumenteras inte i åtgärdsprogrammen, enligt elevhälsan. Här kan skolan ha stöd av Skolverkets allmänna råd om åtgärdsprogram.⁵ Granskningen

⁴ Gäller omyndiga elever, under 18 år. Ibland har eleven gett tillstånd att involvera föräldrarna även efter 18-årsdagen.

⁵ Skolverket (2014). Skolverkets allmänna råd med kommentarer. Arbeta med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram. www.skolverket.se

visar att Yrkesplugget inte har någon dokumenterad, särskild uppföljning av frånvaron på skolnivå och inte heller de insatser som görs för elever med frånvaroproblematik följs upp systematiskt, utan endast på enskild elevnivå.⁶

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Yrkesplugget i Bromma har en tydlig inriktning mot att ge eleverna den extra anpassning och det stöd de behöver för att kunna nå kunskapskraven i utbildningen. Skolan behöver se över hur de dokumenterar behov och insatser för eleven i de åtgärdsprogram som upprättas, så att alla stödinsatser blir möjliga att följa upp och vid behov korrigera. Vidare behöver skolan utveckla sitt kvalitetsarbete med att skapa rutiner för tydligare uppföljning och analys av de extra anpassningar och stödinsatser som vidtagits för eleverna i urvalet. På så sätt kan skolan följa insatser också på ämnes-, program- och organisationsnivå. Därigenom kan rektor få bättre underlag att bedöma var i organisationen som det kan finnas svagheter med att ge elever det stöd de har behov av för att klara sin utbildning och vidta åtgärder utifrån det.

Metod och material

Under hösten 2014 och våren 2015 granskar Skolinspektionen skolornas arbete att förebygga studieavbrott vid 31 skolor i landet. Av dessa skolor har 8 kommunala huvudmän och 23 fristående huvudmän granskats.

Granskningens utgångspunkt har varit enskilda intervjuer med ca fem elever per skola som vid tidpunkten för granskningen var inskrivna på yrkesprogram. Urvalet av elever har baserats på en riskvärdering av elevens stödbehov, där elever med störst stödbehov valts ut för granskningen. Valet av elever har utgått från risksignaler från betygskatalog tillsammans med omfattande frånvaro. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av de utvalda elevernas individuella studieplaner, eventuella åtgärdsprogram och en sammanställning av skolans dokumenterade systematiska kvalitetsarbete.

Vid besöket har de utvalda eleverna intervjuats enskilt. Även de utvalda elevernas mentorer har intervjuats enskilt. Dessutom har lärare, rektor och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats.

⁶ Som utgångspunkt kan användas: Skolverket (2015). Kvalitetsarbete i praktiken. Stödmaterial.